

Kovács K. Zoltán (1924-2008)

Írta: Kimlei Péter

2008. március 28-án a Fiumei úti Nemzeti Sírkertben vettek végső búcsút hozzátartozói, barátai, tisztelői Kovács K. Zoltán mezőgazdától, újságírótól, kereszténydemokrata politikustól. Gazdag életútja, amely Magyaróvárról indult, összekapcsolódott a hazai kereszténydemokrácia történetével: országgyűlési képviselőként, aktív politikusként, később a mozgalom krónikásaként dolgozott. Élete alkonyán a történelem megadta számára azt az elégtételt, hogy részt vehetett a kereszténydemokrata párt újjászületésében, és nagy szerepet játszott abban, hogy az utókor megismerje ezt a szellemi hagyatékot.

Korai évek

Kovács Károly Zoltán Magyaróváron született 1924. március 27-én. Édesapja Kovács János járásbírói altiszt, édesanyja Lindenhand Mária varrónő volt. Az elemi és a középiskolát szülővárosában végezte. 1942-ben érettségizett a helyi piarista gimnáziumban, ahol aktívan részt vett a cserkészmozgalomban. Tanulmányait a Magyaróvári Gazdasági Akadémián folytatta, ahol a Foederatio Emericana Bajtársi Szövetség tagja lett. 1943-1944-ben a szellemi ellenállás keretében népi irodalmi esteken vett részt. 1945 tavaszán részt vett Mosonszentjánoson a földreform előkészítésében. 1946-ban szerzett oklevelet a gazdasági akadémián.

1946-ban belépett a Nemzeti Parasztpártba (NPP), ő lett a mosonmagyaróvári járási szervezet titkára. Egyidejűleg a Magyar Parasztszövetséghez is csatlakozott. Téli gazdasági tanfolyamokat szervezett az új gazdák részére, és előadásokat is tartott a helyi Széchenyi István Népfőiskolán. Családi és iskolai indíttatása következtében a parasztpártban a keresztény vonalat képviselte, ezért számára már nem volt elfogadható az NPP vezetőinek a kommunistákkal való

együttműködése. Ekkor lépett be az életébe a kereszténydemokrata, keresztényszocialista mozgalom. Közeledve az országgyűlési választásokhoz a Demokrata Néppárt (DNP) megyei szervezete felkérte, hogy vállaljon a párt színeiben képviselő jelöltséget. Fél évszázaddal később Kovács K. Zoltán így írt erről a pártról: *„A párt nevéből elhagyták a keresztény jelzőt. Ezzel azt akarták kifejezésre juttatni, hogy ez a nyugat-európai kereszténydemokrata pártokkal egy időben és azonos elvi alapokon alakuló magyar testvérpárt nem vállalja a két világháború közötti keresztény jelzésű magyar pártok mulasztásaiból eredő politikai és erkölcsi terheket.”*¹

Kovács K. Zoltán az országos nagypolitikában

A párt tényleges irányítója, főtitkára Barankovics István (1906-1974) Győrben hozta nyilvánosságra 1947. augusztus 10-én a DNP választási programját. Barankovics István Győrben bontott zászlót, nem véletlenül, mert itt kívánt adózni Giesswein Sándor (1856-1923) emlékének, aki a modern szociális és demokratikus keresztény állameszme meghirdetője volt. Kovács K. Zoltán, aki évtizedekkel később sajtó alá rendezte Barankovics István írásait, különösen fontosnak találta e beszéd szociálpolitikai elkötelezettségét: *„A helyes gazdaságpolitikának ... nemcsak gazdasági, hanem erkölcsi tényezői is vannak. Egy nép olcsón és jól csak erkölcsösen élhet. ... Magyarország gazdasági életformája ne az erkölcsi szempontból is elvetendő szabadversenyes monopolkapitalizmus legyen, hanem az evangélium szellemében tökéletesített szocializmus. ... Ügyelnünk kell arra, hogy a régi gazdasági rendből az új gazdasági rendbe való átmenet az elkerülhetetlen fokozatosság elve alapján és a magyar adottságok számbavételével történjék.”*²

A párt programja nagy visszhangot keltett Magyarországon: a Barankovics-párt az 1947. augusztus 31-ei választások meglepetés pártja lett. A Demokrata Néppárt 827 113 szavazatával az ország második legerősebb pártjává vált, amely 60 képviselőt küldhetett a parlamentbe. Az eredményt még jobban kiemeli, hogy az ország a szovjet megszállás következtében nem volt független, és a politikai szabadságjogokat, így a

választójogot is erősen korlátozták, továbbá a Magyar Kommunista Párt (MKP) minden eszközzel igyekezett a választási eredményeket manipulálni (kékcédulás visszaélések). A DNP szavazóbázisát a hívők, a kispolgárság és az értelmiség mellett a parasztság alkotta, amely csalódott a kispolgárpárt politikájában. Különösen nagy sikereket ért el a párt a Dunántúlon, így a mosonmagyaróvári járásban is, ahol megelőzte mind a kommunista mind a szociáldemokrata pártot. A párt megyei listáját maga Barankovics István vezette és a jó eredmények következtében bekerülhetett a parlamentbe a lista 6. helyén álló Kovács K. Zoltán is, aki 23 évesen az országgyűlés egyik legfiatalabb tagja lett. Az 1947. szeptember 16-ai első ülésnapon korjegyzővé jelölték, 1948. november 3-án pedig a néppárti képviselőcsoport titkárának választották.

A DNP, a legerősebb ellenzéki párt nem tudta kiaknázni választási sikerét: szervezetileg nem tudott megerősödni. A katolikus egyház, elsősorban Mindszenty József (1892-1975) esztergomi érsek, hercegprímás továbbra sem támogatta a pártot. Mindszenty és Barankovics ellentéte több évre nyúlt vissza, amelyet a kommunista párt saját érdekeit figyelembe véve igyekezett még jobban kiélezni. A DNP a hercegprímás álláspontjával megegyezően 1948 júniusában elutasította az iskolák államosításáról szóló törvényjavaslatot. Erre válaszul, a diktatúra kiépítésére törekvő MKP javaslatára, az országgyűlés több néppárti képviselő mentelmi jogát felfüggesztette és megfosztotta őket képviselői mandátumuktól. Más képviselőket kedvezmények juttatásával igyekeztek „elcsábítani”, illetve rendőri zaklatásokkal megfélemlíteni. Rákosi Mátyás (1892-1971) 1948 végén a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) vezetőségi ülésén a néppártról kijelentette: *„Ez a párt a fasizmus legális búvóhelye, csak nyűg és fölösleges teher a demokráciában. Ennek megfelelően el is fog tűnni.”*³ Barankovicsnak, pedig azt tanácsolta, hogy önként oszlassa fel a pártját és valljon be mindent, amelyet Barankovics megtagadott, és helyette az ország elhagyását választotta. Pártja hatvan parlamenti képviselője közül tizenegyen kényszerültek emigrációba. Kovács K. Zoltán 1949. február 22-én kalandos körülmények között menasszonyával, Timaffy Etelkával és hat képviselő társával Und és Zsira térségében Locsmánd (Lutzmannsburg) irányába átlépte a magyar-osztrák határt. Salzburgban felvette a kapcsolatot a három héttel

korábban oda menekült Barankovics Istvánnal és hozzáálltak a kereszténydemokrata mozgalom újjászervezéséhez. Később útjaik elváltak: Kovács Bajorországban, Barankovics az Egyesült Államokban telepedett le, de Barankovics haláláig szoros intellektuális barátság fűzte őket egymáshoz, amely abban is megnyilvánult, hogy Kovács vállalta a pártvezető külföldön megjelent írásainak összegyűjtését.

Az emigráció évei

A magyar emigránsok, így Kovács K. Zoltán is rövid, néhány éves távollétre rendezkedtek be, a világpolitikai helyzet mielőbbi megváltozásában reménykedtek és abban, hogy mihamarabb hazatérhetnek. Kezdetben segédmunkásként dolgozott Münchenben, részt vett az ottani Magyar Mezőgazdasági Szövetség megalapításában, és ő szerkesztette a szervezet *Föld és Népe* című újságját. 1951-től a Szabad Európa Rádió (SZER) magyar szerkesztőségének munkatársa lett Zoltán Károly álnéven. Először a *Falusi tanácsadó* majd a *Nyugati mezőgazdaság* című rovatoknál dolgozott. 1962-től a *Paraszt-népfőiskola* szerkesztőségi munkatársa volt, de belpolitikai kommentárokat is készített. A Szabad Európa Rádiót a kelet-európai országok közvéleményének tájékoztatására hozták létre, amelynek háttérben antikommunista, emigráns politikusok és szervezeteik álltak. Fenntartásában kiemelt szerepet játszott az Egyesült Államok legmagasabb szintű titkosszolgálati szervezete, a CIA. A CIA állt az 1954-es magyarországi léggömbkampány (Operation Focus) háttérben is, amelybe a SZER magyar osztályának több munkatársát, így Kovács K. Zoltánt is bevonták. A kampány az 1954. évi novemberi magyarországi tanácsi választások előtt szerette volna az ország teljes lakosságát megszólítani az új nyugati stratégia értelmében. Az amerikai politika célja ekkor már nem a kommunista rendszerek megdöntése volt, hanem azok liberalizálása, önfelszabadításának elérése. A rádiós kampánnyal párhuzamosan egy nem létező fiktív szervezet, a Nemzeti Ellenállási Mozgalom (NEM) nevében 12 pontból álló követelést juttattak el röpcédulákon több millió példányban léggömbök útján Magyarországra. A követelések többek között tényleges

önkormányzatokat, törvényes jogrendet, lelkiismereti és vallásszabadságot, a parasztság jogainak érvényesítését, továbbá az életszínvonal emelését tartalmazták. Kovács K. Zoltán a követelések egyik megfogalmazójaként és a NEM „névadójaként” megfelelő biztosítékokat követelt az akció lebonyolításában, melyek nélkül „*az O. F. (Operation Focus) magyar területen való elindítása olyan politikai és erkölcsi kockázattal jár, amely további munkánk alapját, a szabad világba vetett bizalmat rendítheti meg.*” Egy felelőtlenül kirobantott felkeléstől tartott az 1953. évi berlini munkásmegmozdulás véres leverését szem előtt tartva. Az 1956. évi októberi események teljesen felkészületlenül érték a Szabad Európa Rádiót. Kovács K. Zoltán a pontosabb tájékozódás érdekében Magyarországra szeretett volna jönni, de csak Bécsig jutott el. A SZER akkori tevékenysége a mai napig vitatéma a történészek között. 1956 megosztotta az emigrációt is: Kovács K. Zoltán tiltakozása jeléül kilépett a Magyar Nemzeti Bizottmányból, amelynek célja a magyar nép kommunista uralom alóli felszabadítása és a polgári demokratikus berendezkedés helyreállítása volt. Több más emigráns szervezetben továbbra is fenntartotta a tagságát: az ötvenes évektől cikkeket írt a római *Katolikus Szemlébe*, a hatvanas évektől a Katolikus Magyar Értelmiségi Mozgalom - Pax Romana munkájában vett részt, az 1970-es években a nyugat-európai magyar katolikus havi folyóirat, az *Életünk* szerkesztésében működött közre. 1968-ban USA állampolgárságot kapott. 1986-ban nyugdíjba ment a Szabad Európa Rádiótól.

A hazai kereszténydemokrácia újjászervezése

1987-ben a SZER külső munkatársaként látogatott először Magyarországra. 1989-ben bekapcsolódott a hazai kereszténydemokrata párt újjászervezésébe, de mindig a háttérben maradt, a magyar kereszténydemokraták új nemzedékének kiművelését tekintette hivatásának.

Ezért kapcsolódott be a Barankovics István Alapítvány munkájába először mint tanulmányi tanácsadó, majd mint kuratóriumi tag. Pártja, a Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP) 1991-ben Barankovics-

emlékéremmel ismerte el életútját, 2002-ben Táncsics Mihály-díjat kapott. 1993-ban 44 év emigrációja után feleségével együtt hazatelepedett. Szülővárosával is szoros kapcsolatban állt, segítette munkájában hajdani képviselőjelölt-társát, Cséfalvay Gyulát (1919-1998), aki 1990-1994 között a választókerzet KDNP-és országgyűlési képviselője volt. 2002. október 26-án ő volt Mosonmagyaróváron a Gyász-téri megemlékezés szónoka, aki azokra az áldozatokra is emlékezett, akiknek nevét nem találjuk egyetlen sírfeliraton sem. 2006 szeptemberében vette át az egyetemen, a gazdasági akadémia jogutódján a gyémánt diplomáját.

A keresztény közélet fáradhatatlan szervezője, akinek szorgalma és tudása szerénységgel párosult, életének 84. évében hunyt el Budapesten 2008. március 6-án.

Főbb munkái

Félbemaradt reformkor (Vida Istvánnal; Róma, 1990); A kereszténydemokrácia szellemi gyökerei (Bp., 1994).

Felhasznált irodalom

Marelyn Kiss József - Vida István: Az 1947. szeptember 16-ra Budapestre összehívott országgyűlés almanachja: 1947. szeptember 16. - 1949. április 12. Budapest, 2005.

Borbándi Gyula: Magyarok az Angol Kertben: A Szabad Európa Rádió története. Budapest, 1996.

Böröndi Lajos: Egy egységes Európának kell új utat keresni: Interjú Kovács K. Zoltánnal. Mosonvármegye. 2004. 8. 3. 4-5.

Az élő hagyomány: Barankovics István és a magyarországi kereszténydemokrácia öröksége. Budapest, 2007.

Bagdy Gábor - Gyorgyevics Miklós - Mészáros József (szerk.): Kereszténység és közélet: Tisztelgés Kovács K. Zoltán 75. születésnapjára. Budapest, 1999.

Szentkúti Károly: Országgyűlési választások Mosonmagyaróváron 1939-49 között. In: Szentkúti Károly (szerk.): Mosonmagyaróvár 60 éve: 1939-1999. Mosonmagyaróvár, 1999. 59-67.

Hivatkozások

- (1)Kovács K. Zoltán: A magyar katolikus egyház és a szociális kérdés. In: Az élő hagyomány: Barankovics István és a magyarországi kereszténydemokrácia öröksége. Bp., 2007.
- (2)Uo. 41. p.
- (3)Gyorgyevics Miklós: Barankovics István: Új távlatok a magyar kereszténydemokráciában. = Az élő hagyomány: Barankovics István és a magyarországi kereszténydemokrácia öröksége. Bp., 2007. 173. p.
- (4)Borbándi Gyula: Magyarok az Angol Kertben: A Szabad Európa Rádió története 1996. 173. p.